Уладзімір Травасуд
Соль і перац

МІНСК
«МАСТАЦКАЯ
ЛІТАРАТУРА»
1976

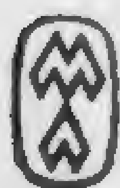

Уладзімір Правасуд

СОЛЬ і ПЕРАЦ

Бел 2
П 68

П $\frac{70403-013}{М 302(05)-76}$ 48-76

байкі

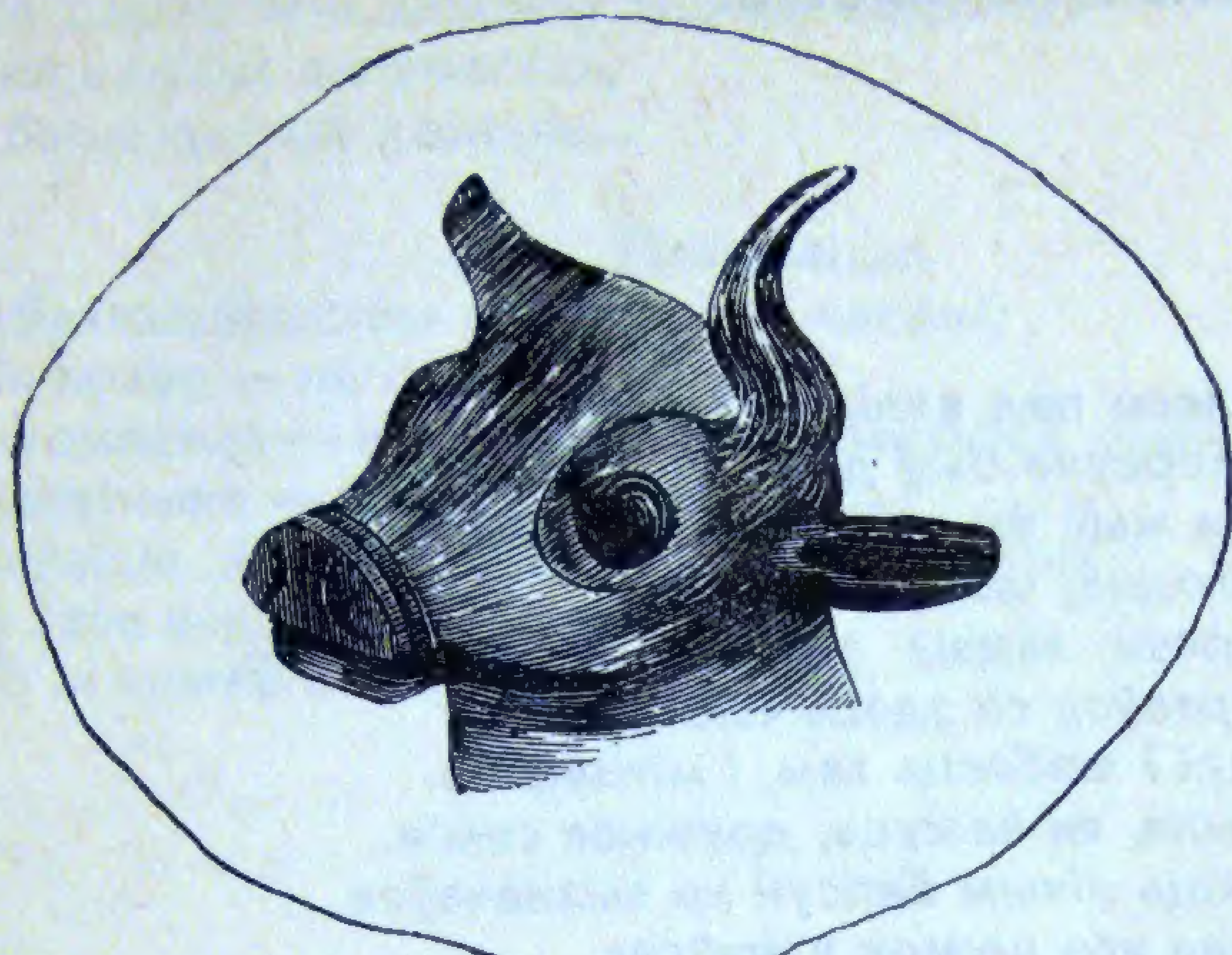

АБАВЯЗАЦЕЛЬСТВЫ

У лесе пад вялізным пнём
У Барсука быў дом.
Там жыў ён са сваёю Барсучыхай
Лагодна, ціха.
Барсук хадзіў заўжды на паляванне,
Вяртаўся са здабычаю штодня.
Былі і любасць там, і мілаванне.
Жыла, як кажуць, дружная сям'я.
І хоць нічым Барсук не вызначаўся,
Каля яго шумок узняўся:
— Узорны сем'янін! І працаўнік выдатны!
І на ўсе лапкі майстар здатны!
Ніхто да Барсука у лесе не дарос!
Той шум і шырыўся, і рос.
І вось дайшоў ён і да льва, нарэшце,
Магчыма, іншы на ільвіным месцы
І ўвагі б не звярнуў. Ды толькі Леў
На гэта погляд асабісты меў.
— Так, так,— зазначыў цар звяроў,—
выдатны вопыт.
Бяру я на сябе галоўны клопат:
Так на ўвесь лес раззвонім пра яго мы —
Каб быў адразу ўсім вядомы...
Ну, словам, закруцілася машына.
Пайшла ў тым лесе пісаніна.
Леў размаўляў са зверам кожным асабіста.
Падпісваліся усе чыста,
Што, як Барсук, заўсёды
З сям'ёю будуць жыць у згодзе:
Дамоў у час прыходзіць,

Штодня хадзіць на паляванне,
Да рэшты ўсю здабычу жонцы аддаваць
І ёй ва ўсім дапамагаць,
І берагчы сваё каханне...

Прызнацца,
Абавязацельствы так пішуцца часамі:
На працу — не спазняцца!
Штомесяца — выконваць план бяромся самі!
Заказчыка — ніколі не падводзіць!
Заўжды актыўна выступаць на сходзе!
А ўсім вядома без падказкі —
То ж кожнага прамыя абавязкі!

ДАВЕДКА

Леў напісаў загад,
Што зверанят
Пры родах могуць не прымаць
Яноты-фельчары ды лісы-акушэркі,
Але абавязкова мусяць выдаваць
Ім адпаведныя паперкі,
А без даведак тых нікога не рэгістраваць,
Каб не паблытаць стан звяроў, іх званні.
(На што было асобнае ўказанне
Накіравана ў зверазагс.)
Дарэчы,
Прыйшла вясна, і разліліся рэчкі.
І ў гэты час, нібы на ліха,
Абрадзілася Бабрыха.
І ёй у тым ніхто не дапамог,
Бо да Бабрыхі праз ваду дабрацца аніяк
не змог.
Калі ж вада у берагі вярнулася назад,
Бабёр з Бабрыхаю прыйшлі у зверазагс.
Лісліва іх сустрэў Барсук:
— Ды хто ж у вас — унучка ці унук?
— Сынок! — Бабёр з Бабрыхай адказалі,—
Таму і завіталі,
Барсуча, у тваю мы установу,
Каб нам малога зарэгістраваць.
— Гатоў паслугу вам я аказаць,
Ды толькі атрымаў загад я новы,
Што трэба мець належную паперку
Ад Ліскі-акушэркі,
Што нарадзілася ў вас Бабранё.

— Барсуча, ды пратры свае ты зёлкі.
Глядзі, ды вось жа тут яно,—
Ўзмаліліся Бабёр з Бабрыхай.
— Ды бачу сам, бо маю зрок нядрэнны.
Але ж даведка мне патрэбна.
— Даведка? На якое ліха...
Ды ты, нібы той бюракрат.
— Не гаварыце так! Я быў бы вельмі рад
Прыемнае зрабіць. Магу вось пабажыцца.
Ды толькі б мне даведку ад Лісіцы.
Бабёр з Бабрыхаю тут да Лісы, а тая
Хвастом віляе,
Але наважыла ўсё ж на сваім стаяць:
— Я паважаю вас, Бабры, заўсёды,
Але ж я не прымала роды,
Таму даведку не магу вам даць.
Ідзіце, мо Барсук і так зарэгіструе.
Бабры да Барсука шыбуюць.
Адтуль — зноў да Лісы.
Няхай паходзяць,
Ім гэта не пашкодзіць.

Вось часам бюракрат, калі заварыць кашу,
Дык гора сербанеш тады парадкам —
Бо ўсюды наўтыкае ён рагатак:
Хто ёсць ты сам?
Які узрост і званне?
І мноства разнастайнейшых пытанняў.
Каб адказаць на іх, жыцця бывае малавата,
Забудзеш, ходзячы, і пра сям'ю, пра хату.

КРЫТЫЧНЫ ХОД

Ў газеце «Быт жывёлы» Конь
Надрукаваў аднойчы фельетон.
У ім штукарствы апісаў
Казла на ферме,
Які займаў пасаду фуражыра.
Гаворачы па праўдзе, шчыра,
Удала вельмі
І ўсё праўдзіва так,
Што сказ ні прачытай — дык факт.
Казёл на гэта не, не абураўся,
А нават у тым-сім і сам прызнаўся.
Маўляў, мне на карысць
Вось крытыка такая —
Памылкі выпраўляць яна дапамагае.
А у каго памылак не бывае?
Ён на пасадзе утрымаўся.
А Конь?
Расплачвацца пачаў за фельетон.
Казёл яму не дараваў:
Ва ўсе інстанцыі заявы напісаў.
А ў іх чарніў Каня і так, і сяк,
Што той не працаўнік — лайдак
Ды сквапны да чужога вельмі:
Так і глядзіць,
Каб што сцягнуць дзе з фермы.
Каня сваёй ён мераў меркай
(Калі ж заява ёсць —
Дык будзе і праверка).
І вось праверка не адна — мо дваццаць:
Спрабуюць у паклёпе разабрацца.

І, ведама,
Нічога не знаходзяць.
А Конь ад тых праверак ледзьве ходзіць —
Яны звялі яго дазвання.
Не вытрымаў тут Конь

І звольніўся «па ўласнаму жаданню».
Жывая крытыка,
Агонь сатыры ў нас
Заўсёды на ўзбраенні!
Але бываюць іншы раз
Яшчэ здарэнні,
Калі, і не маргнуўшы вокам,
На крытыку адказваюць паклёпам.

ХІТРАЯ ЖУЧКА

У нейкага Хамы ці Мікалая
Жучачка была малая,
Ды хітрае такой пароды:
Як побач гаспадар, дык зроду
І да двара
Нікога не падпусціць —
Асцерагайцеся, бо ўкусіць!
Стараннасці яе тады мяжы няма —
Маўляў, тут хлеб свой ем я нездарма.
Калі ж няма гаспадара,
Дык можна выцягнуць усё з таго двара,
Бо Жучкі нібы і няма, здаецца:
Не гаўкне і не абзавецца.

Ды Жучка што!
А вось работнік іншы,
Калі начальства тут — такі ўжо ўвішны!
Калі ж начальства побач не сядзіць —
Ён на рабоце спіць.

БАБРЫНАЯ СПРАВА

Для ўтульнасці і для парадку
Бабру ўцяпліць
Спатрэбілася хатку,
Бо дыхала асенняй слотай неба.
Знайшоў і дрэва ён,
якое трэба.
Але каб дрэва тое спілаваць,
Дазвол патрэбна ад Мядзведзя
Атрымаць.
(Мядзведзь загадваў
Лесанарыхтоўчым трэстам.)
— Так, так,—
Мядзведзь сказаў,— урэшце,
Не супраць я,
Ды толькі вось на месцы
Патрэбна дрэва тое нам агледзець...
І па загаду
Ўсё таго ж Мядзведзя
За справу Крот узяўся.
Дзён некалькі пад дрэвам ён капаўся,
Усё агледзеў ён,
не прапусціў нічога.
Прыйшоў да заключэння ён такога:
— Няхай Бабёр спілуе дрэва тое,
Бо ўсё карэнне у яго сухое.
— Яно, магчыма, так,—
Мядзведзь зазначыў,—
Ды трэба ўсё ж пабачыць,
Які у дрэва ствол, якая крона,
Каб нам ні ў чым не прагадаць.

Ствол дрэва будзе
Дзяцел аглядаць,
А крону хай абследуе Варона...

Пакуль камісія птушыная пацела,
Дык дрэва тое спарахнела.

ВУЗЕЛ

Вядро з Вяроўкаю пасябравалі:
Нібы галубка з голубам, паціху буркавалі.
Ім падпяваў музыка-калаўрот.
Жылі Вядро з Вяроўкай
Без турбот і без прыгод.
Але парушана была аднойчы згода.
Вядро заўважыла:
— Пабыць хачу свабодным
Я хоць раз,
Бо звязаны з табою мы ўвесь час,
А гэта не дае мне ходу.
Сказала так і зачапілася за выступ зруба.
Вяроўка кліча: — Чуеш, не дурэй,
Хадзі сюды хутчэй!
Ці ж я табе не люба?
Мы ж так з табой дружылі,—
І як пацягне! Колькі мела сілы.
Вядро ж ні з месца.
Вяроўка тузанула яшчэ раз
І на сярэдзіне парвалася сама якраз —
Вядро ў прадонне паляцела.
— Ратуйце! —
Толькі закрычаць паспела.
Вядро, вядома, ўратавалі,
Калі канцы Вяроўкі той звязалі.
Цяпер жа і Вядру той вузел замінае —
Чапляецца за калаўрот, ваду ўсю разлівае.

Вось так і з дружбаю:
Калі яна парвецца,
Дык як ні звязвай — вузел застанецца.

ТАНЦОР

На наваселлі у Казы пасля застолля
Зайгралі музыканты кракавяк.
І кожны тут і так, і сяк
Сваё умельства паказаць стараўся.
Не змог на месцы ўседзець і Вяпрук,
У круг і ён прабраўся.
Але,
Як танцаваць не танцаваў ніколі,
То і не ўмеў,
А толькі грук ды грук.
Вунь Козка аж замэкала ад болю —
Бо капыткі ёй адтаптаў Вяпрук.
Таго штурхнуў, таго зваліў зусім...
Перашкаджаў ён танцаваць усім.
Але ў няўмельстве не хацеў прызнацца.
А каб хоць неяк апраўдацца,
Пачаў ён так:
— Не толькі кракавяк
Танцую я, яй-богу,
З дзяцінства польку,
Танга, менуэт...
Віною тут — няроўная падлога.
(А там жа быў, як шкло, паркет.)

Ёсць бракаробы, што, калі дапусцяць брак,
Апраўдваюцца так:
Ні ў чым я тут не вінаваты:
Падвёў мяне станок пракляты.

ШКАДЛІВЫ КОТ

Ката прабралі за грашкі
(Ён злізваў з малака вяршкі)
І папярэдзілі сурова,
Што застанецца ў хаце пры адной умове:
Калі больш шкодзіць ён не будзе...
Паклаў тут лапкі Кот на грудзі:
— Шаноўныя мае гаспадары!
Памылкі прызнаю!
Грашыў, чаго таіць, вядома,
Тады, як не было вас дома.
Але вось з гэтай самае пары
Я ні смятаны і ні хлеба
Ніколі не крану, дальбог!..
Крану — пярун няхай ударыць з неба!
Не праганяйце толькі за парог!..
Кату паверылі. Ката пашкадавалі.
Яго спачатку нат не пазнавалі:
На відным месцы
Пакладуць ці мяса, ці сырок —
Пры людзях Кот
І не зірне ў той бок.
І так дзён пяць праходзіць...
На шосты дзень Кот зноў нашкодзіў.
І зноў гаспадары
Ката прабралі...

А лепш, каб гэткіх вось Катоў
Ля установ
Не прыгравалі,
А прэч іх гналі.

ЛЫСКА І ТРЭЗОР

Жылі у дружбе Лыска і Трэзор.
І вартавалі разам двор,
Дзялілі памяркоўна будку,
Што у двары тулілася ў закутку.
З адной нат елі міскі
Трэзор і Лыска.
Хоць часам і недаядалі,
Затое дужа добра сябравалі.
Ды вось аднойчы,
Калі на вуліцы трашчаў мароз,
Забег да іх на двор Барбос:
— Дзе я служу, дык на той склад
Вартаўнік патрэбен акурат.
Дык, можа б, пажадаў туды Трэзор?
— Не, лепш я гэты павартую двор.
А на пасаду тую
Я Лыску вам рэкамендую.
І новую пасаду
Наш Лыска атрымаў ля склада.
А тут яшчэ прыспела радасць —
Зноў па пратэкцыі таго ж Трэзора —
Стаў Лыска вартаваць кантору.
І рос наш Лыска так,
Што неўзабаве нат
Уладкаваўся ён на мясакамбінат.
Там не жыццё было, а рай!
Якую хочаш ежу выбірай.
Зажыў там Лыска
І забыў свой двор,
Дзе жыў яго старэйшы друг Трэзор.

А той, як давялося туга,
Успомніў і наведаў Лыску-друга,
Каб той яму
Чым-небудзь дапамог,
А Лыска — ведама, зазнаўся, —
З Трэзорам нат не павітаўся
І не пусціў Трэзора на парог.

Вы ад мяне
Мараль пачуць хацелі?
Шукайце між людзей
да байкі паралелі.

КАРОВА НА ПРЫЁМЕ

Іван Пятровіч —
Старшыня калгаса —
Засеў за стол ранюткім часам,
Каб зводку у раён падрыхтаваць
Па мясу і па малаку, вядома.
Ён працаваў да стомы,
А лічбы аніяк падтасаваць не мог.
Як ні круці — адны прарэхі.
А тут, як кажуць, не да смеху:
Калі паказчыкі ніжэйшыя, чым летась,
То не пахваліць аніхто за гэта.
Гарыць, як кажуць, план.
— Дзе выйсце? —
Засмуціўся старшыня Іван.—
Спаслацца на надвор'е, на умовы,
Якія выручалі, і не раз?
І ў гэты час якраз
У кабінет да старшыні зайшла Карова,
Замыкала яшчэ з парога,
Наставіўшы на старшыню, як пікі, рогі.
— Дык вось дзе акапаўся ты, мой мілы?
Дзе той сянаж, дзе сілас,
Які нам летам
Ты абяцаў бесперастанку?
Абрыдлі нам твае ўжо абяцанкі!
Адказвай! Нацешыліся — годзе!

Ці варта тут даводзіць,
Што языком паабяцаць
Той старшыня заўжды гатовы,
Ды толькі малако на языку — ў каровы.

ЧАЙКА І ПАМОРНІК

Ішоў аднойчы цеплаход у адкрытым моры.
Ляталі чайкі, чуўся іхні крык.
Між іх шныраў Паморнік —
Вядомы чаек рабаўнік.
Ён быў у чаек на віду
І не выказваў анічым сваіх намераў,
Маўляў, дружыць хачу я з вамі!
Можаце мне верыць!..
Ды тут астаткі ад абеду
выкінулі з камбуза ў ваду.
І чайкі кінуліся ў мора па здабычу.
Адна, спрытнюшчая надзвычай,
Схапіўшы добры мяса кус,
Змяніла тут палёту курс
І кінулася ўбок, што мела сілы.
Паморніка тут быццам падмянілі.
Адразу страціў дружалюбнасць ён —
Пагнаўся за той Чайкай наўздагон.
(Рабаўніка прачнулася натура.)
І ну атакаваць яе,—
То збоку дзеўбане,
То зверху наляціць віхурай,
То заляціць наперад акурат,
То ззаду атакуе, бы пірат.
Пятляла наша Чайка сяк і так,
Не выкруціцца ад Паморніка ніяк.
А ён, злаўчыўшыся, прахвост,
Як хопіць Чайку нашую за хвост,
Што той балюча стала.
І Чайка нема закрычала —

Здабыча з дзюбы паляцела ў мора,
Якую на ляту перахапіў Паморнік,
І тут паласаваўся ёю сам.

«Народны капітал»,
«Зрастанне капіталу з працай»,—
Спрабуюць з-за мяжы пераканаць. Ды нам
Даводзіцца з такой хлусні хіба здзіўляцца,
Ды пасмяяцца, калі мы у гуморы:
Заўжды з сабою капітал прыносіў гора,
Трымае ўчэпіста здабыткі капіталу спрут.
На словах ён, вядома, за працоўны люд,
На справе ж —
дзейнічае так, як той Паморнік.

НАБОЖНЫ ВОЎК

— Эх, шэры рабаўнік, стары ты стаў, стары!
Хоць і бадзяешся ў бары,
Ды спрыт не той, як гэта ты не ўтойвай,—
Звяры сказалі неяк раз Ваўку.—
Даволі награшыў ты на вяку.
Пара б табе падумаць і пра тое,
Як смерць сваю дастойна стрэціць,
Бо ў пекла можаш трапіць на тым свеце...
А там такіх, як ты, даўно чакаюць...
«Напэўна, правільна яны ўсе разважаюць?—
Падумаў Воўк.— Мне трэба прымірыцца
І за сябе самому памаліцца,
Каб не патрапіць у тым пекле на патэльню...»
І хоць ён зборышчы любіў не вельмі
(Бо воўчую з маленства звычку меў —
Што сам упаляваў, дык тое сам і з'еў),
На гэты раз парушыў звычку ён,
Прыклыпаў сам у малітоўны дом.
Ды вось бяда — малітвы там чытае,
Дык прыкмячае,
Як гэта ўжо было з ім неаднойчы:
Ён богу моліцца, а думае па-воўчы:
Каб дзесьці каля рэчкі
Зарэзаць хоць авечку.

Мілітарыст, калі яму паверыць,
Ён — дабрадзей,
Ён — за людзей,
На справе ж — мае воўчыя намеры.

АСЁЛ АСЛОВІЧ

Здарылася аднойчы так,
Што захварэў на ферме Бык-важак,
А статак трэба весці ў поле.
Паблізу ж не было нікога болей,
Адзін Асёл ля пуні аціраўся.
Яму і даручылі гэту справу.
Асёл узяўся за яе рухава,
Абрадваны, што дачакаўся
Такой увагі і пасады гэтай.
Ён строем вывеў статак на палетак.
Сачыў за ўсімі,
Не пускаў далёка,
Трымаў паблізу ўсіх,
На воку.
А хто не слухаўся (заўважым тут між намі),
З аслінымі той знаўся капытамі.
— Чаго да нас чапляешся ты ўсё,
Шаноўны дзядзечка Асёл! —
Заўважыла цялё і змоўкла на паўслове:
— Я не Асёл табе!..
Для ўсіх — Асёл Асловіч! —
Зароў тут наваспечаны важак
І разышоўся так, што жах!
І з той пары у статку ў адно слова
Утрылі усе:
— Асёл Асловіч!..
— Асёл Асловіч! Мілы наш, парайце...
— Асёл Асловіч, вы не наракайце...
— Асёл Асловіч, нам дазвольце гэта...
— Асёл Асловіч, вамі абагрэты...

— Асёл Асловіч — гэта галава...
А у адказ адно:
— У-ва! У-ва-а!
І так Асла да часу велічалі,
Пакуль наш Бык зноў статак не ўзначаліў.
І знік аслінь ў статку крык і гром —
Асёл звычайным зноўку стаў Аслом.

Замест маралі даў бы я параду:
Асобу трэба паважаць, а не пасаду.

ДЫСЕРТАНТ

У інстытуце аспірант Яфрэмаў
Займаўся дужа важнаю праблемай.
Не спіць наш бедалага і не п'е, не есць —
Вісіць праблема, бы на шыі гіры:
Саскоў карова мае шэсць,
А доіцца з іх усяго чатыры.
Чаму чатыры?
А калі б даілася хоць пяць,—
З праблемай гэтай трэба разабрацца!—
Дык вунь на колькі б можна ўдой падняць!
Яна б давала літраў дваццаць пяць,
Калі цяпер дае, напрыклад, дваццаць.
Дык то ж адна карова. А калі іх сто?
Была б прыбаўка літраў на пяцьсот.
За дзень — пяцьсот!
І ніякіх выдаткаў.
Рака малочная цякла выдатна
З чарніліцы і — проста на паперу.
Фантазія ж не ведала ўжо ні мяжы, ні меры,
Круцілася, бы нейкі калаўрот.
Разлікі ўжо рабіліся на месяц і на год.
І не на сто кароў.
Яфрэмаў смела
Прыбаўку падлічыў і па рэспубліцы,
І па Саюзу ў цэлым.
Нарэшце, ўзяў не пяць, а шэсць саскоў.
Калі б усе яны давалі малако,
Яго было б, як той вады ў рацэ.
Ну, словам, хоць купайся ў малацэ.
І ўсё падлічана старанна,

Тэарэтычна ўсё абгрунтавана,
Хоць сёння навуковую давай ступень.
— Але ж тэорыя без практыкі
ёсць спарахнелы пень,—
Сябры сказалі.
І неяк раз
Яфрэмаў заспяшаўся у калгас,
Каб даказаць такім вось малаверам,
На практыцы тэорыю праверыць.
Прыехаў у калгас ранюткім часам.
(А старшыня разумны быў у тым калгасе.)
Ён выслухаў Яфрэмава ды кажа:
— Прыбаўка дужа многа важыць.
Але не будзем ставіць вам рагатак:
А для навукі выдзелім вам статак.
Адна умова: тое малако,
Што з дадатковых атрымаеце саскоў,
Сабе бярыце, самі спажывайце,
А болей не дадзім, не наракайце.
Дык згодны?
— Згодзен! — адказаў Яфрэмаў.
Рашаць прыняўся ён сваю праблему.
Хадзіў ён ля кароў і так, і гэтак,
Ў калгасе прасядзеў амаль што лета,
Стаптаў там не адны пантоплі,
А малака не атрымаў ні кроплі.

Прызнацца, іншы раз
Такія дысертацыі страчаюцца і ў нас.
Ды з іх, як і з таго казла ўсё роўна,
Ні малака, ні воўны.

ДУБ І ГРЫБ

У дрэў-суседзяў на віду
Рос Дуб,
Развесіўшы свае шырока шаты.
Камель яго —
У некалькі абхватаў.
Такіх Дубоў, бадай,
Не знойдзеш болей —
Ён волатам стаяў
Над наваколлем!
І познім вечарам,
і ранкам
Магутны Дуб лавіў маланкі.
Часамі застываў у задуменні.
І аглядаў ён лес. Прыемна
Было так Дубу-волату...
Аднойчы
Разбуджаны быў волат ноччу,—
Пачуў ён галасок сярдзіты:
— Па-добраму
З дарогі лепш сыдзі ты!
А не — дык паднатужуся ледзь-ледзь —
Табе на гэтым месцы не ўсядзець!
— Ты хто такі?
— Я — Мухамор!
Я — цар сярод грыбоў адзіны,
Расту я не па днях,
А па гадзінах.
Мне месца не саступіш —
Дык у імгненне
Я выверну цябе з карэннем!

Ды Мухамор, як ні стараўся,
Ні напінаўся,—
Як Мухаморам быў,
Так Мухаморам і застаўся —
Засохнуў, спарахнеў і болей не прыўзняўся.
А Дуб, як і раней,
Над наваколлем
узвышаўся.

СУСТРЭЧА

Якіх здарэнняў не бывае ў ноч
пад Новы год!
Ну, ўзяць бы гэтае. Хоць і не ў іх натуры,
А года Новага прыход
Задумалі адзначыць Куры.
На седала рашылі не садзіцца,
як заўсёды, рана,
А загадзя падрыхтаваліся старанна —
У складчыну сабралі усяго патроху:
Адна прынесла бульбіну, другая
дзесь знайшла гароху,
А трэцяя ў дадатак
Прынесла некалькі зярнятак,
Каб быў дастатак за сталом.
І справа стала толькі за пітвом,
Якое Певень абяцаў прынесці.
Даўно ўжо час за стол прысесці,
Ды Певень дзесьці затрымаўся...
А дзе?
Калі у краму ён спяшаўся,
З ім адбылося гэткае здарэнне:
З суседняга двара сустрэў другога Пеўня.
— Вітаю, браце, з Новым годам!
Не шкодзіла б нам з гэтае нагоды...
Пайшлі далей. Ідуць ды размаўляюць.
А тут і трэцяга, нарэшце, сустракаюць.
І вось, пакуль ісці дадому,
Рашылі прапусціць па чарачцы, вядома,
Спачатку па адной за стрэчу,
для прыліку.

Затым яшчэ... Затым пайшло скарэй...
Пілі за Новы год ужо без ліку.
Забыліся пра дом і пра Курэй.

Я словы гэтыя належным чынам
Пад Новы год адрасаваў мужчынам.

ІНДЫК І ПЕВЕНЬ

На сметніку, напэўна,
Індык сустрэў аднойчы Пеўня
Ды кажа так яму:
— Сусед,
Мы раіліся тут усе,
А зразумець цябе ніяк не можам:
Чаму ты ноччу нас трывожыш?
Усім яшчэ так хочацца паспаць,
А ты, бы нейкі недарэка,
На золку пачынаеш вэрхал узнімаць,
На ўсё ваколле кукарэкаць.
Ні нам і ні сабе ты не даеш спакою.
— Э, любы мой сусед, з табою
Я пагадзіцца не магу ніяк,—
Спакойна адказаў наш Певень так.—
Калі б не я, дык ноч была б бясконцай,
Ніколі не настаў бы дзень.
Я ж разганяю ночы цень,
Не проста кукарэкаю — я клічу сонца!

Вось так і іншы пустазвон
Пераканаць спрабуе, што, калі б не ён,
Даўным-даўно усё прапала б,
І нават сонца не ўставала.

ЛІСА І МОДА

Вядома, што Лісіцы любяць моду.
А гэтая — звышмодніцай была
(Такая удалася ўжо ад роду).
Пражыць і дня Лісічка не магла,
Каб дзе чаго не пераняць,
Каб на сябе чаго не начапляць.
І днём, і ноччу модамі без толку
Была занятая лісіная галоўка.
«Фу, рыжыя! —
З пагардаю сястрычкам
Казала модніца-Лісічка.—
Ад суму з вамі я памру тут...»
І вапнай выбеліла футра.
І да чаго пасля дайшла, дурніца! —
Надумала з хвастом, нарэшце,
Разлучыцца:
Маўляў, хвастатыя цяпер не ў модзе.
І вось аднойчы ў карагодзе
Схапіла — раз! —
Адсекла хвост дашчэнту!
І стала моднаю на ўсе
На сто працэнтаў.
За што і паплацілася.
Аднойчы
Сабакам трапіла на вочы.
І тыя, як вядома, не зявалі —
Лісу пагналі.
З хвілінай кожнаю
Больш страху наганяюць,
Вось-вось, здаецца, даганяюць.

Каб хвост —
Ліса б управа ім вільнула,
Сама ж — налева павярнула —
І ўспамінай, як звалі.
А так сабакі модніцу дагналі...

Калі разважыць аб усім цвяроза,
Дык трэба мець і ў модзе розум.

ПЕВЕНЬ І АНКЕТА

Аднойчы Певень запаўняў анкету
Пры ўладкаванні на работу
(Патрэбна дзеля формы гэта).
Размашыста і са стараннем
Ён напісаў і прозвішча сваё,
І ўзрост,
І званне.
На кожны пункт даваў адказы.
І раптам разгубіўся нейк адразу,
Замітусіўся без патрэбы.
Наліўся чырванню ягоны грэбень.
Пачырванела і пад падбародкам.
І адступаць хоць быў ён неахвочы,
А тут пакінуў кабінет таропка,
Не глянуўшы нікому прама ў вочы.
«Хай спрахне назусім, праклятая анкета!» —
Ішоў і абураўся Певень гэтак,—
Нібы бяльмо, вось гэты пункт пракляты:
Ці халасцяк я, ці жанаты.
Які ж я халасцяк? Чубатак
Нямала на вяку сваім я перасватаў.
А ў іх жа, пэўна, ёсць і кураняты.
Ды напішы вось так,— задумаўся,
падняў угору вейкі: —
Дык застанешся і без гонару,
І без капейкі!..
Не, дудкі!»
І пайшоў, задраўшы грэбень,
Шукаць сабе другое месца Певень.

КАМАР-ЗВАНАР

Руплівая Пчала ад рання
Над кветкамі кружыла на паляне,
Збіраючы па кропельцы нектар,
Паблізу з ёй кружыўся і Камар.

І, згледзеўшы Пчалу, рашыў, што на паляне
Ён ад яе ніколі не адстане.
«Перазваню!» — ён з думкаю такою
Лятаў за ёю.

Кружыў, звінеў Камар той без развагі.
Пчала ж на гэта не звяртала ўвагі,
Яна над кветкамі кружыла
Ды ў вулей мёд насіла.

Камар таксама ўслед за ёй насіўся,
А вечарам сказаў:
«Як я змарыўся».

Вядома, тут не Камара
Я меў на ўвазе.
Але каго?
Хай сам чытач разважыць.

гумарэскі

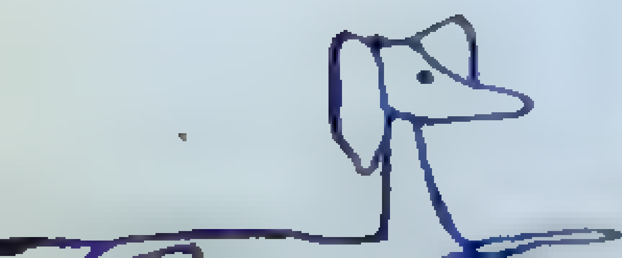

РАДАСЦЬ

Радасць завітала ў маю хату,
Мая радасць плача.
Мне ж здаецца,
Што я самы чалавек багаты,
Шчаслівейшы ад усіх на свеце.
Проста пад сабою ног не чую,
Ўсё бягом, і не магу іначай.
І мяне сустрэчныя віншуюць
З радасцю,
Што ў маёй хаце плача.
З раніцы, ад самага ад золку
Слухаю я розныя парады.
Нават дзеці нашага пасёлка
Ведаюць, якая ў мяне радасць.
Маю хату радасць асвятліла
Ўцехаю жаданаю, адзінай:
Мне сягоння жонка нарадзіла
Сына!

ЦЕШЧА ВІНАВАТА

З даўніх часін,
З даўніх паданняў
На языку,
Як апраўданне,
Фраза крылатая:
— Цешча вінаватая.

З раніцы ходзіць
Ходарам хата:
Жонка ці цешча? —
Хто ж вінаваты?
Хто верхаводзіць дома?
— Цешча, вядома.

Сварка ў сям'і,
Сварка адносная:
З жонкаю муж
Высвятляюць адносіны —
Рэўнасць заела праклятая.
Цешча і тут вінаватая.

Можа быць горшае...
Хто ж рушыць згоду,
Каб іх давесці
Аж да разводу,
Хто ж іх каханне
Знішчае да рэшты?
— Вядома, цешча!

Так вось гавораць
Нярэдка у злосці,

Але ж да цешчы
Едуць у госці.

Не абмінаюць
Яе стараною.
Хто ж вінаваты?
Цешча віною.

Хто ж вінаваты,
Што ўнучкі і ўнукі
Просяцца к цешчы
Заўсёды на рукі,
З ёю звычайна
Жывуць немаўляты?
Цешча і тут вінавата.

Хто ж вінаваты
У гэткай нагодзе,
Што з жонкай і сёння
Жыву я у згодзе?
Мушу прызнацца, урэшце,
— Ведама, цешча.

УСЁ ЦЯЧЭ, УСЁ МЯНЯЕЦЦА

Сказаў, сцвярджаюць, Геракліт,
Што ўсё цячэ і ўсё мяняецца.
Той афарызм, як маналіт,
Усім на дзіва не сціраецца.

У гэтым месяцы яшчэ
Здалі на «добра» дом, як маецца,
А сёння ў доме дах цячэ
І ўвачавідкі ўсё мяняецца.

Няспраўны кран — цурчыць вада,
Сантэхнік недзе прабаўляецца.
Для жыхароў жа зноў бяда:
Усё ад сырасці мяняецца.

У прадаўшчыцы недаліў —
Бакалы пенай напаўняюцца.
З той пены будуць «Жыгулі» —
Усё цячэ, усё мяняецца.

Штангіст браць чарачкі мастак —
Да чорцікаў ён напіваецца.
Раней быў чалавек-мацак,
А час бяжыць — і ўсё мяняецца.

Я, можа, фарбы тут згусціў,
Бо недахопы выпраўляюцца.
Што ж, можна гэта дапусціць,
Бо ўсё цячэ, усё мяняецца.

СОЛЬ І ПЕРАЦ

Праз вякі і праз гады
Кажуць гэтак людзі:
— У пашане соль заўжды
Ёсць, была і будзе.

Без яе — хоць падай-стой,
Дрэнь, як кажуць, справа,
Без яе — трава травой
Нам любая страва.

Соль — няйначай — гэта цуд.
Я скажу тут болей:
Каб спазнаць каго, дык пуд
Трэба з'есці солі.

Як ні глянь ты на яе,
Соль — ва ўсім аснова.
Нават слова без яе —
Не такое слова.

Калі трэба дзе «падліць»,
Крышачку «працерці» —
Трэба слова падсаліць
Ды яшчэ й падперчыць.

Калі ў чымсьці не лады,
Схібіць хто, саб'ецца,
Лекі выдадуць тады —
Падсыпаюць перцу.

Каб нам жыць і не тужыць,
З суму не памерці:
Дзе патрэбна — падсаліць,
Ну, а дзе — падперчыць.

СПРЭЧКА З ЛЕКТАРАМ

Чытаў у клубе добра лектар
Пра неба, пра зямную шыр,
Даводзіў нам і так, і гэтак:
Няма і бога, і душы.
І тут падняўся дзед харобра
І гэтак гутарку пачаў:
— Пра бога гаварылі добра,
Я на яго даўно начхаў.
Пацвердзіць кожны можа гэта:
Яго я выгнаў за парог.
А вось наконт таго прадмета
Ты тут перахапіў, дальбог.
Хоць і не дужы я ў асвеце,
А ўсё ж, браток, як ні кажы,
А быць, а жыць на белым свеце
Як чалавеку без душы?
З агульных правілаў бывае
І выключэнне іншы раз.
Ды толькі век не выстаўляе
Ніхто бяздушнасць напаказ.
Сядзіць, напрыклад, ва ўстанове
Чыноўнік, а не чалавек.
На словах — ён на ўсё гатовы,
На справе — не скранецца век
І з месца, каб дапамагчы дзе,
Каб нешта нейкае рашыць...
Да вас з душой такі не прыйдзе,
Бо сам не мае той душы.
Альбо яшчэ. Набыў абутак,
Напрыклад, я ці хто другі.

Не пранасіў і двое сутак,
А ўжо скідай яго з нагі.
І зноўку паўстае пытанне:
Мо скажаце, што працаваў
З душой, як кажуць, і стараннем
Той майстар абутковых спраў?
Ды не! Ва ўсім — малым, вялікім —
Гарыць і свеціцца спярша,
Як сонца ў кропельках шматлікіх,
І чалавечая душа.
Чужою хто бядою ўзрушан,
На дапамогу хто прыйшоў,
Не кажам пра такіх: бяздушны,
Гаворым: чалавек з душой.
Не ведаў хто заўжды спакою,
Гарэў, нідзе не адставаў,—
Ён жыў і працаваў з душою,
Душу ён справе аддаваў.
Дык як жа зразумець вас, лектар?
У нас гавораць з веку ў век:
Калі хто без душы, дык гэта,
Прабачце, ўжо не чалавек.

КІМ ЛЕПЕЙ СТАЦЬ...

Бывае: падумаеш гэтак употай,
Якую б — ды з выгадай! —
выбраць работу.
Пасаду б такую — прыбыткаў каб мора...
Мо лепей бы стаць мне кінарэжысёрам?
Бо дзе ні паглядзіш — тактоўна і чыста
Звялі рэжысёры амаль сцэнарыстаў,
Пазбавілі іх самастойнае працы.
Няцяжка, вядома, нам тут здагадацца,
Як гэта бывае.
Задумы і мары
Уклаў сцэнарыст у свой новы сцэнарый.
Пасля той сцэнарый,
хоць, праўда, не скора,
Нарэшце, трапляе да рэжысёра.
А ў рэжысёра свае думы-мары —
Ён так перакроіць той новы сцэнарый,
Што хоць на сааўтарства ты не ахвочы,
А стаў яго прозвішча, хочаш — не хочаш.
І проста і гладка — сумесная праца...
А можа ў тэатр лепш за ўсё ўладкавацца?
Там, кажуць, жывецца таксама не горай...
Ну, гэтым... Ну, як іх? Ну, рэжысёрам...
Яны, як казалі, таксама шчыруюць
І аўтара добра такі марынуюць,
Быў толькі б фуганак
ці нейкі там гэблік,
Калі тым сааўтарствам сам не пагрэбваў.
Дык чым не жыццё тут?
Чаго засмучацца?

А можа б у крытыкі лепей падацца?
Праглядвай, чытай, перачытвай навінкі.
Хай пішуць, а ты выпраўляй іх памылкі...

І гэтак у думках, бывае, лунаю,
А кім лепей стаць? —
І па сёння не знаю.

ВЯСНУШКІ

Грыміць на рэках крыгаход.
Злізала сонца покрыў снежны.
Вясна стаіць каля варот,
Трымае у руках падснежнік.

Вароты — насцеж! Добры дзень!
Заходзь! Будзь госцяю жаданай!
І па зямлі Вясна ідзе
І прыбірае ўсё старанна:

Абрусам засцілае луг,
Сады ўбірае дбайна ў квецень...
Як гаспадыня, без патуг
Запрэгла і вясновы вецер.

Такі ў яе заўсёды лёс —
Усё перайначваць безупынку.
І дзіва-дзіўнае з дзівос —
На тварах у дзяўчат крапінкі.

Не празявайце гэты дзень,
Чаргу займайце, рагатушкі!
І без чаргі, і па чарзе
Вясна раздорвае вяснушкі.

НАША ЗАСТОЛЛЕ

Кухары мы, кулінары,
Аб адным мы толькі марым,
Аб адным мы дбаем толькі,
Каб хапала ўсяго з гакам,
Каб стол гнуўся ад прысмакаў,
Каб і выбар быў па густу.
Вось вам свежая капуста,
Вось салацік толькі з градкі,
Ешце, ешце, калі ласка!
Вось вяндлінка, вось каўбаска
Толькі, толькі што з патэльні.
Ешце шніцэль! Смачны вельмі.
Вось катлеты адбіўныя,
Языкі вось заліўныя.
Мы гасцям заўсёды рады.
Свежы карп пад марынадам
Пададзім на стол, як казку.
Ешце, ешце, калі ласка!
А як трэба што да чаю —
І да чаю мы ўсё маем.
Вось ляжыць, бы кветка, торт —
Сам ён просіцца у рот.
Шчыра запрашаем вас:
— У любы заходзьце час!

ЦЫРКАЧ

Наш брыгадзір Антось — цыркач,
Не скажаш тут іначай,
І хоць спявай ты або плач —
Яго не перайначыш.
Ён дзень у дзень, як калаўрот,
Снуе без дай патрэбы.
А справы ўсе — наадварот,
Ідуць не так, як трэба.
Вось, скажам, вывезлі мы гной...
Ну, на палі, вядома.
Не зааралі ў час — і ён
Не гной ужо — салома.
Затое сёлетняй зімой
(Далася яна ў знакі)
З саломы атрымаўся гной
За ніпанюх табакі.
Альбо: на ферме — гразь, вада.
Кароў чуваць рыканне,
А у паілках — зноў бяда! —
Вады няма і звання.
І так усюды і ва ўсім.
І кажуць людзі жартам:
— Тут не брыгада — нейкі цырк,
Які глядзець не варта.
Як нам такое назіраць?
Як даць Антосю рады?
Яму б у цырку выступаць —
Не кіраваць брыгадай!

ГОРА-ЭКСПЕДЫТАР

Экспедытар не па ўласнай волі
Ветрагонаў Станіслаў не раз
Гаварыў у роспачы:
«Даволі
Марна траціць дарагі мне час!»
Часта ў інстытуце чуў на лекцыях
(Пажаданні там цяклі ракой):
«Ваша справа — перш за ўсё селекцыя,
Мяса каб было і малако».

Пажаданні —што й казаць — найлепшыя,
Бо наказ той — поспеху выток.
Толькі крокі ў гаспадарцы першыя
Павялі зусім у іншы бок.

Не паспеў, як кажуць, і агледзецца,
Падступіць к селекцыі на крок,
Старшыня сказаў яму:
«Расседжвацца
Ў нас табе не выпадзе, браток.
Той наказ забудзь на час, як водзіцца,
І адсунь яго пакуль назад,
Разважаць тут доўга не даводзіцца,
Спешна едзь на мясакамбінат.

Там прыём жывёлы штось зрываецца,
Значыць, страты зноўку будуць нам.
Вось і пасядзіш там, паваждаешся,
Покуль уладкуеш справы там.
А затым...»

Затым — пайшло-паехала...
Што ні дзень, ні месяц, што ні год.
Справы неадкладныя з прарэхамі
Закружылі, нібы калаўрот.

Разважаць не будзеш, як на лекцыях,—
Любай справе часу не знайсці...
...Дарагая, мілая селекцыя,
Як жа да цябе мне падысці?

СПОВЕДЗЬ ПАДХАЛІМА

«Падхалім ды падхалім...» —
Шэпчуцца за вочы...
У маёй бы скуры ім
Пабываць аднойчы.

Паспыталі б «каравай»,
А калі б прыпекла,
Зразумелі б, што не рай
У мяне, а пекла.

Што не рай — не гавары,
Можа быць прамашка:
Падхалімам быць, сябры,
Цяжка, вельмі цяжка.

Тут асобны трэба нюх,
Каб не быць на мелі:
Ўстаў начальнік сёння з дзвюх,
А ці толькі з левай?

І асобны мець сакрэт
На любое выйсце —
Як зайсці у кабінет
І назад як выйсці?

Трэба ведаць мне, між тым
(Каб не змог надзьмуцца),
Як сагнуцца перад ім
І як разагнуцца.

Толькі гэта іншы раз
Мне вылазіць бокам...
Запытаць хачу я ў вас:
Хіба ж гэта лёгка?

«БЮРО ДАВЕДАК»

Ёсць у мяне сусед-дзівак,
Ён вып'е і як след закусіць.
Затым — на гэта ён мастак —
Любую павядзе з дыскусій.
У курсе ўсіх зямных турбот,
Ад вас таіцца ён не стане
Пра перарод, пра недарод,
Дзе што было і ў які год —
Даведнік па усіх пытаннях.
Спытайце, дык сусед і ў сне
На запытанне вам адкажа:
Калі ў Сібіры выпаў снег,
Калі растаў ён на Каўказе.
Калі ж хто ў гутарцы кране
Пытанне цэн, дык безупынку
Ён назаве, не праміне,
Якія цэны дзе на рынку —
Пад Кіевам і пад Масквой,
Пад Талінам і пад Калугай,
Пад Тулай і пад Кастрамой
І нават за Палярным кругам.
Аднойчы так сказаў ён мне,
А гаварыў, нібыта марыў:
— Эх, яблыкі ў якой цане
У тым далёкім Нар'ян-Мары!
А ў нас іх — проста гаць гаці.
А колькі страт, а колькі глуму!
А там за яблыкі — плаці!
Плаці — і немалую суму.
Ва ўсім ён праяўляе спрыт,

Ён адчувае нюхам-спрытам
І што сягоння дэфіцыт,
Што заўтра стане дэфіцытам.
Здзіўляешся такому, каб
Адзін ён мог так многа ведаць...
Ну, не сусед, а проста скарб,
Сапраўднае бюро даведак.
І не прафесар, і не ўрач,
Не быў экскурсаводам зроду.
...Усяго ён наўсяго «штурхач»,
Якіх нямала на заводах.

ТВОРЧЫЯ ПАКУТЫ

Маладзіка на небе серп
Над дачаю павіс.
А Станіслаў, па клічцы Сверб,
Ледзь за сталом не скіс.

Сядзіць. А кнігі — па баках.
Паперы чыстай стос.
Знаёмы свежай фарбы пах
Яму казыча нос.

А думкі мрояцца ў яго,
Ніяк іх не суняць.
Артыкул трэба. Пра каго?
Ну, пра каго пісаць?

Вось кніжку новую Якім
Яму прэзентаваў.
Слабая кніжачка,
Ды з ім
Даўно пасяброваў.

Хоць быў з Якімам угавор,
Дзе трэба — падтрымаць,
Ды вельмі ўжо слабенькі твор,
Як пахвалу пісаць?

А можа ўсё ж нафугаваць?
Адсохне хай рука,
Што ўздумае крытыкаваць
Суседа-дружбака!

Артыкул трэба вось якраз,
Бо папракнуць, што Сверб
Не заўважае бегу час
І сённяшніх патрэб.

А мо падсыпаць незнарок
У крупнік Тамашу
Жмень колькі перцу, як урок,
Каб апякло душу?

Яно-то так, ды і не так,—
У вершы ён слабак,
Ды перчыць юшку ён... і як!
На юшку ён мастак!

А можа Янку крытыкнуць,
Хоць, праўда, ён зямляк...
Не, не! У Янкі на куццю
Якія клёцкі?! Смак!

Не варыць нешта галава,
Што хочаш тут рабі:
Рыбачыў з тым, з тым паляваў,
А з гэтым чарку піў...

Пісаць на іх нейк не з рукі,
Тым больш крытыкаваць.
Куды ні глянеш — дружбакі.
Дык пра каго ж пісаць?

Маладзіка на небе серп
Даўно ўжо не вісіць.
А Станіслаў, па клічцы Сверб,
У роздуме сядзіць.

КРОКІ

* * *

Кім ты б ні быў — ці лётаеш высока,
Ці пад вадою ходзіш, вадалаз,—
Твая дарога пачалася з кроку,
Які ў жыцці зрабіў ты першы раз.

І машыніст, і слесар, і вучоны,
І майстар адмысловага ліцця
Былі там першым крокам заручоны
На ўсё жыццё з дарогамі жыцця.

* * *

Наш першы крок... Здаецца, ён падобен
На слова і на першае «у-га».
І важна, як быў першы крок той зроблен
І як ступіла ўпершыню нага.

І першы крок заўжды мяне трывожыць,
Каб чалавек зрабіць той крок умеў —
Бо можна стаць на слізкую дарожку,
А там — і пакаціўся, загрымеў.

* * *

Я часта заўважаю у маркоце,
Як іншы ўкрыў ідзе і наўскасяк.
Павее ветрык — і яго пакоціць...
Няўжо ж хадзіць яго вучылі так?
Не, не і не!
Ды ўсё ж якімсьці чынам

Быў крок той першы зроблен.
Можа так:
— Ды не крывіся,
Выпі!
Ты ж — мужчына!
Цяпер — які мужчына? —
Проста так...

* * *

Здаецца,
разарвецца ён на часткі,
Каб дагадзіць начальству, як мага.
І тупае каля свайго начальства
Не чалавек, а тупае дуга.
Яго ж, напэўна, людзі навучалі
У тых мясцінах,
дзе ён жыў і рос,
Каб на дарогах,
На любых скрыжалях
Хадзіў,
Не гнуўся,
Крочыў ва ўвесь рост.

* * *

А бюракрат...
А хабарнік...
А злодзей...
А хуліган,
Што ўжо даваў зарок...
Не так яны, як іх вучылі, ходзяць
І не туды скіроўваюць свой крок.
Дык дзе ж крыніцы бруднай той вытокі
Учынкаў іх на грэшнай на зямлі?
І дзе пачатак тых лявацкіх крокаў,
Якія ў стан такі іх прывялі?

* * *

Здараецца, такое ўчуеш з болем:
І ў нас, як і ў любой сям'і, не без...
Маўляў, не ўсюды роўна родзіць поле,
І не аднолькавы усюды лес.

Яно, вядома, тут не запярэчыш.
Ды толькі ад таго душа баліць,
Што некалі харошая малеча
Цяпер дарослым пудзілам глядзіць.

* * *

Мы па зямлі хадзіць прывыклі горда,
Вырошчваць хлеб, узводзіць гарады,
Наш крок заўсёды ўпэўнены і цвёрды,
Да мэты ён скіраваны заўжды.

Наш час — змагар за шчасце ва ўсім свеце,
Каб засціць сонца хмары не маглі.
Няхай смяюцца звонка ўсюды дзеці,
Упэўнена хай крочаць па зямлі.

РАЗМОВА

— Здароў, Кузьміч!
— Здарова, брат!
— Скажы, ты слухаў мой даклад?
І як жа слухаў? З захапленнем?
— Прыйшоў я крыху са спазненнем,
Аднак даслухаў.
Толькі ноччу
Ніяк не мог заплюшчыць вочы.
— Даклад усхваляваў цябе? Я рады...
— Не, выспаўся у час даклада.

МАРГАЛКА

Клім Іванавіч Маргалка
Узначаліў гаспадарку.
І ўсе справы з таго часу
Закульгалі у калгасе.
Пра любыя недаробкі
Гаварыў заўжды таропка.
На палях гніе салома...
— Тут віна мая, вядома.
У хлявах жа іней белы...
— Так, мы тут не дагледзелі.
Клуб таксама не ўцяплілі...
— Так, мы гэта упусцілі.
Ад другіх зусім адсталі...
— Тут, як кажуць, прамаргалі.
Гаспадарка ж, як снег, тае.
Старшыня адно — маргае.
Ды кіруе гаспадаркай
Дзе-нідзе такі Маргалка.
Каб там справы йшлі да ладу,
Старшыню б змаргнуць з пасады.

ПАСЛЯ ЛЕКЦЫІ

«Гарэлка, п'янства — сацыяльны біч!
Мірыцца з гэтым нам ужо даволі!» —
З натхненнем гаварыў Іван Фаміч
Пра шкоднасць тых напіткаў з алкаголем.
«Пакончым з п'янствам!» —
пад канец сказаў.
З трыбуны злез, накіраваўся ў залу.
Яго сябры віншуюць, акружылі:
«Цудоўна прачытаў, Іван Фаміч!
Па выпадку такому б — магарыч!»
І што ж вы думалі —
пайшлі і «замачылі».

ЗАХВАРЭЛА АГРЫПІНА

Без ніякае прычыны
Захварэла Агрыпіна.
Людзі ўсе ідуць у поле,
А ў яе дзесь штосьці коле,
Як заколе, як падверне —
Абарвалася, напэўна,
Штось ўсярэдзіне ў жанчыны.
— Ой, маю як крышыць спіну,
Ой, як ломіць паясніцу...
— Дык паехала ў бальніцу б
Ці схадзіла б у аптэку —
Там табе прыпішуць лекі,
Што рабіць, параяць, можа.
— Ой, нішто не дапаможа
Мне з хваробаю ліхою —
Нарадзілася такою.
Як не гэтае, дык тое.
Што паробіш ты з бядою.
Агрыпіна так заўсёды
Енчыць-плача пры народзе.
Калі ж пойдуць людзі ў поле,
Дык тады не чуе болю.
На сваім на агародзе
Да дзесятага мо поту
Напрацуецца ў ахвоту,
А затым — зноў ледзьве ходзіць.
Вы б пабачылі на рынку
Калі-небудзь Агрыпінку:
Зноўку там не чуе болю —
Выступае ў іншай ролі.

Выбар у яе багаты:
Ранняю вясной — салата,
Кветкі першыя на рынак
Носіць шчодра Агрыпіна.
Першы ўкроп, цыбулі строчкі,
Памідоры, агурочкі,—
Ўсё прадаць яна тут зможа.
А цана — дык крый нас божа!
Лепш не знаць яе ніколі.
Агрыпіна на прыволлі
Гандаль развяла шырокі,
А на працы — дык марока.
Людзі ўсе ідуць у поле,
А ў яе дзесь штосьці коле,
Захварэла зноў, нябога,
Не паможа тут нічога —
Ні бальніцы, ні аптэкі.

Трэба іншыя ёй лекі.

ВЯРОВАЧКА ЎЕЦЦА...

Ён будзе клясціся: ніколі, ні разу...
Што база не крама,— напомніць дарэчы.
А сам тую базу усюды аблазіў,
Цягае дамоў дэфіцытныя рэчы.
Глядзяць на такога,
Здзіўляюцца людзі:
Шанцуе ж: глядзіце,
Ён крадзе — не судзяць.
Калгас для яго, нібы тая прынада,
Мо пяць разваліў ужо іх да асновы.
Змясціць у адным не паспеюць з пасады,
Глядзіш — ён калгас узначальвае новы.
Глядзяць на такога,
Здзіўляюцца людзі:
Шанцуе ж —
Разваліць калгас — і не судзяць.
«Развод... Разлюбіў...
Не магу...» — ён ляпеча.
І што яму жонка, і што яму дзеці.
А ён жа жыццё чалавеку скалечыў,
І можа яшчэ не адно пакалечыць.
Глядзяць на такога,
Здзіўляюцца людзі:
Шанцуе ж такому —
Не садзяць, не судзяць.
«У Брацк — калі ласка!
На ўсход — не адмоўлю!» —
Ён месяц — на ГЭСе, другі — каля домны.
Лятае з адной на другую будоўлю.
Каб толькі пабольш праязных і пад'ёмных.

Глядзяць на такога,
Здзіўляюцца людзі:
Шанцуе ж —
Транжырыць усё — і не судзяць.
Цудоўны наш час пралятае ракетай.
Узводзім мы дом камунізма над светам,
Будуем, ствараем, шукаем...
А гэта...
А гэта мінуўшчыны племя адпетае.
Глядзяць на такіх вось,
Здзіўляюцца людзі...
Вяровачка ўецца —
Канец усё ж будзе!

СПОВЕДЗЬ РЫБАКА

Яно як завярэдзіць —
І рад ты ці не рад,—
А дома ўжо не ўседзіш,
Не утрымаюць нат
Ні жонка і ні цешча,
І нават сваякі...
На золку сабярэшся,
Шыбуеш да ракі,
Каб захапіць куточак,
Плацдарм, як на вайне,
Дзе рыбы той, браточкі,
Нібыта ў чыгуне.
Не рэчка — проста міска,
Бяры і лі нагбом,
А хочаш — чэрпай лыжкай,
Бы дома за сталом.
Такое й не прысніцца,
Тут можна паглядзець...
Вось толькі б не спазніцца,
А першаму паспець.
Уяўляю сам, як буду
Над рэчкаю сядзець.
У руках трымаю вуду,
Хаця б не праглядзець...
Нарэшце!
Мітусіцца
На хвалях паплавок.
А мне ўжо не сядзіцца,
Не церпіцца, браток.
Чакай...

Чакай...
Нырае!
А раптам як сарве?
Імгненне!
Вось такая! —
Трапеча на траве.
А навакол — прыгожа!
А час той — не суняць!
І клёў такі! — што нельга
І словам перадаць.
...Сяджу, вось гэтак мару...
Я б паляцеў, дальбог.
Ды жонка, нібы хмара,
Як толькі на парог,
Мае яна намеры
Кляне і сяк і так.
Патрапіў, нібы ў нерат
На досвітку шчупак.
Сядзі і ўнукаў гушкай —
Вось лёс мой, рыбака.
А недзе — пахне юшкай
І плешчацца рака...

ПАДАРУНКІ ДА 8 САКАВІКА

Ажыўлення ўсюды рух —
Клопатаў багата.
Роўна па календару
Прыкаціла свята.
Завітала на парог
К нам належным чынам.
Разгубіліся і з ног
Збіліся мужчыны.
Дзе прыскокам, дзе бягом
У святочным тлуме
Абмінаюць гастраном,
Атакуюць ГУМы.
І такія ўсе наўздзіў,
Ну, як дзеці, прама.
З сівізною, вунь, камдзіў
У чарзе таксама.
Вунь пісьменнік. На Парнас
Так не лез бы, пэўна, —
Ля прылаўка ж тут якраз
Выглядае пеўнем.
Не адбіцца ад пралаз,
Не знайсці ратунку:
Падавай ім экстра-клас,
Экстра-падарункі!
І выстойваюць падчас
У чарзе гадзіны.
...І ўсё гэта дзеля вас,
Дзеля вас, жынчыны!

ЗАВОДСКІ АНСАМБЛЬ

Скажу па-шчырасці я вам
(Пацвердзіць гэта кожны):
Грымеў наш завадскі ансамбль,
Грымеў, як толькі можна.

Ён выстаўляў нам напаказ
Рэпертуар багаты.
І ў клубе завадскім штораз
Ён выступаў на святы.

Прыхільнасць заваёўваў ён,
Яго паслухаць — люба!
Грымець пачаў на ўвесь раён,
Радзей — у родным клубе.

І ўсё званчэй, званчэй гучаў.
І ўжо без астаноўкі
На вобласць ён грымець пачаў,
А ў родным клубе — змоўкнуў.

А слава ўсё расла — ого!
І ўжо цяпер, няйначай,
Глядзім і слухаем яго
Па тэлеперадачах.

Глядзім, а на душы шчыміць:
Адкуль такое ліха? —
Наш завадскі ансамбль грыміць,
А ў нашым клубе — ціха.

ЗДАРЭННЕ З БРЫГАДЗІРАМ

Здаўна павялася гаворка такая,
Што п'янаму бог сам дарогу ўступае.
Любіў брыгадзір наш такую гаворку,
Калі запраўляўся «вадзіцаю» горкай.
Ідзе ён — ніхто не трапляйся на вочы,
Калі непрыемнасцей розных не хочаш.
Аднойчы яго падвяла ўсё ж сівуха...
...Ішоў брыгадзір наш пад добраю «мухай».
Ішоў, як звычайна, хістаўся... І многім
Прыйшлося ўступіць брыгадзіру дарогу.
І раптам — о, божа! — аж ахнулі людзі,—
Раз'юшаны бык на дарозе, што будзе?
Магчыма, ад статку адбіўся, задзіра.
І вось ён насустрач ідзе брыгадзіру.
Яго усё гэта, напэўна, здзіўляла,
Што наш брыгадзір, як ні ў чым не бывала,
Ішоў на збліжэнне, выводзіў заўзята:
«Бывайце здаровы, жывіце багата...»
І бык тут спыніўся, нацэліў рагамі,
Зямлю стаў капаць пад сабою нагамі...
Здзівіўся і наш брыгадзір ад такога:
Як гэта яму не ўступаюць дарогу?
А бык — ані з месца, прырос да дарогі.
Імгненне —
Паддзеў брыгадзіра на рогі.
І трэба сказаць вам, браткі, па сакрэту:
Пайшло на карысць брыгадзіру ўсё гэта.

ВУСЫ

(ЖАРТ)

Адрасціў мой Саша вусы,
Прыгажун стаў — хоць куды!
Я вусамі ганаруся.
Ды праз вусы — нелады.

Пасміхаюцца дзяўчаты,
Як мяне сустрэнуць дзе:
Ты глядзі, маўляў, вусаты
Вакол пальца абвядзе.

Я ўсміхаюся таксама:
— Нас вадой не разальеш,
Мне, прызнацца, ён з вусамі
Падабаецца нат лепш.

А у вёсцы — ці то ўранні,
Ці то вечарам ідзеш:
«Вусачыха», да спаткання...
«Вусачыха», добры дзень...

І таму сказаць я мушу
Пры сустрэчы першай з ім:
— Буду так кахаць!
А вусы?
Вусы, мілы, ні пры чым!

мініяцюры

ТЭЛЕФОН

Дзе б ні пачуў што важнае
Ці плётку ні падслухаў —
Другому скажа усё роўна па сакрэту ён —
На вуха.

КАЛЯНДАР

Адлічвае ён дні, мінулыя падзеі
І з кожным днём худзее...

З ПЕРШАГА ПОГЛЯДУ

Як глянуў,
дык адразу закахаўся,
Але ў адказ чуў
толькі адны кпіны.
Бо закахаўся —
вось у чым бяда ўся —
Ён не ў дзяўчыну,
а ў яе машыну.

СЯБЕ ПАДВЁЎ

— Ах, «Жыгулі»! —
Загадчык базы
Ўздыхнуў.—
Набуду іх адразу!..
І стаў цягнуць —
Сябе падвёў:
Ні базы і ні «Жыгулёў».

ЗДРАДЛІВЫ ЛЁС

— Тым трэба жыць,
Што набяжыць,—
Казаў заўжды Выносаў.—
Бяры, дзе дрэнна што ляжыць,
У разявак з-пад носа.
І без разбору браў і нёс —
Ці мала там, ці многа...
Яму, нарэшце, здрадзіў лёс —
Яго ўзялі самога.

ВАЯКА-ЗАБІЯКА

Малых ён пеўнікаў усіх
Дзяўбаў, як мог. Напэўна,
Ён быў дужэй за ўсіх за іх.
Ды раптам сцішыўся, прыціх
Перад сапраўдным Пеўнем.

ЯГО МЕТАД

Ён кожны часопіс прагледзіць,
Заўжды прагартае газеты,
Што знойдзе — праз сіта працэдзіць,
Затым зарыфмуе ўсё гэта.

Чужыя сабраўшы усходы,
Ён зноўку іх сее у друку...
...Народзіцца рыфма заўсёды,
Была б толькі знойдзена думка.

ЗАКАПАЎ

Пісьменнік твор свой новы напісаў.
Цяпер над ім ён ночы каратае,
Бо так глыбока думку закапаў,
Што сам яе ніяк не адкапае.

НА ЛЕКЦЫІ

Ён так чытаў, што ў зале — ні-ні-ні:
Ні шэптаў не было, ні рухаў.
Нат муха не парушыць цішыні —
Заснула на ляту і муха.

* * *

— Чаму на працы не відаць Глафіры?
— Глафіра — жонка брыгадзіра.
— Чаму ж на сходзе першаю Глафіра?
— А як жа — яна жонка брыгадзіра.

* * *

— Усё ты для мяне, мая каханая,
Мая бясцэнная, мая жаданая,
Мая ты ластаўка харошая!..
— Дай божа толькі, каб апошняя...

АБАЗНАЎСЯ

— Ого, які вы клуб сабе займелі!
— Дык гэта ж домік старшыні арцелі.
— А там што за пакрыўлены ў вас зруб?
— А то ж і ёсць наш клуб.

ПЛАНАВІК-АДВОЛЬНІК

Плануе часта ён на вока,
Бо сам у справу ён не ўнік.
І планы ад жыцця далёка,
Як гэты самы планавік.

ЭПІТАФІІ

Падхаліму

На рознай працы ў розныя гады
Ён гнуў перад начальствам сваю спіну.
І толькі распластаўся ён тады,
Калі яго паклалі ў дамавіну.

П'яніцы

Нябожчык быў і сапраўды мацак —
Больш літра асушаў за... так.
Яму б, нябогу, жыць яшчэ ды жыць,
А ён, як бачыце, даўно ўжо тут ляжыць.

Ананімшчыку

Хто ён такі? Што здарылася з ім?
Як пры жыцці, і тут ён ананім.

Лайдаку

Усё жыццё ён марыў пра той час,
Калі не трэба будзе варушыцца.
Збылася мара гэтая якраз —
Ён тут цяпер уволю наляжыцца.

Плеткару

Не плёў ён плёткі толькі на каго!
І колькі нерваў папсаваў ён людзям.
Не вытрымалі нервы і яго —
Сюды пайшоў. Пляткарыць больш не будзе.

Перастрахоўшчыку

Канаў — не пакідала хваляванне:
Ці ўзгоднена з кім-небудзь пахаванне?

МАЛЫМ КАЛІБРАМ

Рукі лайдака

Гарачы час. І кожная рука
У гаспадарцы летам на уліку.
Хоць рукі, праўда, ёсць і ў лайдака,
Ды тыя рукі толькі для прыліку.

На працы

Лайдак не любіць працаваць,
А любіць толькі спажываць.
Напэўна, трэба здаравяку
Заўжды падносіць кукіш з макам.

Дамавіты

Мікіта жах быў дамавіты —
Не выйдзе з дому наш Мікіта
Ні да сяброў, ні прагуляцца,
І нават не хадзіў... на працу.

Дапрэміраваўся

Хоць планы не выконваў зроду,
А атрымоўваў прэміі заўсёды,
Бо на прыпіскі быў ён зухаваты...
Цяпер не атрымоўвае й зарплаты.

Няўпэўненасць хвалько

Славутых мог пералічыць, дальбог.
Сказаць, што снедаў з тым, а з тым абедаў,

Адно сказаць дакладна ён не мог:
Яго самога хто з славутых ведаў?

Завочнік

У вочы ён — добразычлівец,
Гарохам сцелецца, няйначай.
За вочы ж — дык такі зласлівец,
Якіх даўно ўжо свет не бачыў.

Рэха

Так павялося ўжо спрадвеку
(Тут не адняць і не дадаць):
Каб нарадзілася дзесь рэха,
Спачатку трэба пагукаць.

Звычка хабарніка

Ён з гэтай самае пароды,
Што бачыць ва усім выгоду.
І за нязначную паслугу
Бярэ з усіх і нават з друга.

Заўсёды першы

Ён першы новага начальніка вітаў.
Быў на віду ў таго і меў спагаду.
Калі ж начальніка знялі з пасады,
Ён першы з ім вітацца перастаў.

Усё пад дуб

Дубовы стол. І крэсла з дуба.
Пад дуб падведзен кабінет.
І тут дубовым думкам люба
Сядзець і не глядзець на свет.

Пісьменнік-падарожнік

На сходзе, пленуме ці з'ездзе —
Хвалілі адным словам недзе
Не тое, што ён напісаў,
А як і дзе ён выступаў,
За тое, што ён многа ездзіў.

Раўнапраўныя

Гаворыць жонка гэтак мне спакойна:
— Мы здатны, як і вы, на справы слаўныя:
Не толькі на зямлі мы з вамі роўныя,
Цяпер і ў космасе мы раўнапраўныя.

Я выслухаў такое урачыста.
Другое мне прыйшлося не па густу:
Калі яна, напрыклад, бульбу чысціць,
Я ў гэты час, браткі, крышу капусту.

ЗМЕСТ

Байкі

Гумарэскі

Мініяцюры

Эпітафіі

Правасуд Ул.

П 68 Соль і перац. Мн., «Маст. літ.», 1976.

96 с. з іл.

Кнігу «Соль і перац» склалі новыя байкі, гумарэскі і мініяцюры. Уладзімір Правасуд выкрывае бюракратаў, падхалімаў, гультаёў, якія пакуль не перавяліся і перашкаджаюць нашаму руху наперад. Творам маладога паэта ўласцівы пільнасць назірання і трапнасць гумарыстычных дэталяў.

$П \frac{70403\text{-}013}{М\ 302(05)\text{-}76}$ 48-76

Бел 2

На белорусском языке

Владимир Григорьевич Правосуд

СОЛЬ И ПЕРЕЦ

Рэдактар І. І. Калеснік. Мастак Б. А. Забораў. Мастацкі рэдактар М. Р. Казлоў. Тэхнічны рэдактар С. А. Абрамчук. Карэктар В. В. Шарамета.

АТ 04212. Здадзена ў набор 10/VI 1975 г. Падп. да друку 4/XII 1975 г. Тыраж 9000 экз. Фармат 70×90¹/₃₂. Папера друк. № 1. Ум. друк. арк. 3,75. Ул.-выд. арк. 2,82. Зак. 2398. Цана 29 кап.

Выдавецтва «Мастацкая літаратура» Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. Мінск, Савецкая, 19.

Паліграфічны камбінат імя Я. Коласа Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў БССР па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю. Мінск, Чырвоная, 23.

39 к.